

*** קיצורי * ביאורי * ליקוטי ***

**האלשיך הק'
פ' חיי שרה**

(א) וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעַת שָׁנִים שְׁנַיִ חַיֵּי שָׂרָה: (ב) וַתָּמָת שָׂרָה בְּקָרְנֵת אֲרָבַע הָיָא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּבְא אַבְרָהָם לְסַפֵּד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ:

- (א) ראוי לשים לב אל אומרו ויהיו ולא אמר ותחי שרה!
(ב) וגם אומרו שנה בכל פרט ופרט!
(ג) ולמה חזר וכלל שני חיי שרה?
(ד) וכן אומרו בקרית ארבע היא חברון למה הזכיר שני שמותיה?
(ה) וגם אומרו בארץ כנען כי ידוע הוא!
(ו) וגם אומרו לשרה הוא מיותר והיה לו לומר לסופדה ולבכותה!

אך הנה ידענו מחכמי האמת כי אברהם ושרה באו לתקן את אשר עותו אדם וחווה. וכן נראה מדברי רבותינו ז"ל באומרים בבראשית רבה למה לא נברא אברהם תחלה מפני שמה שקלקל אדם בא אברהם ותיקן, ואם היה נברא הוא תחלה מי יתקן אחריו, הנה כי לתקן בא אברהם.

והוא כי אדם וחווה הביאו מיתה לעולם, ואברהם ושרה הביאו חיים לעולם.

אלו גרמו קללה, ואלו נברכו בך וכו'.

אדם סילק שכינה אל הרקיע, ואברהם ושרה הורידוה מרקיע שביעי, כמאמרם ז"ל בבראשית רבה.

אלו קלקלו הנפש ואלו עשו הנפש שנאמר ואת הנפש אשר עשו בחרן.

אלו אכלו והאכילו מה שמביא מיתה לעולם, ואלו אכלו והאכילו מה שמביא חיים לעולם, כי על ידי מה שהיה מאכיל וגומל חסד נתקיים העולם כמו שאמרו ז"ל בשמות רבה כי משלשה דברים שהעולם עומד עליהם, בתחלה היה עומד על עמוד אחד הוא גמילות חסדים של אברהם וכו'.

וכן חוה הטיל בה נחש וזהמא ושרה נלקחה שני פעמים ונשמרה לבל יוטל בה וזהמא. ובוה מצאנו ראינו טעם אל הביא הוא יתברך את שרה בנסיון ההוא כי צרה גדולה היתה לה, אך הוא לתקן קלקולי חוה. וגם רבקה הוצרכה לתקן במקומה כי עדיין לא נגמר התיקון,

והוא כי כל שלשת האבות יש להם שייכות עם אדם כנוודע ליודעים חן.

וגם שלשה דברים שקלקלה חוה שעל כן נצטוו הנשים בנדה וחלה והדלקת הנר נתקן על ידי שרה, שעל כן אמרו ז"ל שהיתה עיסת שרה מתברכת שהוא בלי ספק על דבר החלה, ונר דלוק מערב שבת לערב שבת על דבר הנר, וענן קשור על פתח האהל על פתחי נדה שהיתה טהורה מהו, ונכנסה במקומה רבקה בכרכות אלה כמפורש בענין אומרו ויביאה יצחק האהלה וכו':

ונבא אל הענין. והוא כי תחת שלש היה ראוי להתאבל אברהם על שרה:

א. על הנוגע אל תיקון העולם שהיתה מתקנת לקיימו כמדובר.

ב. על צרת עצמה, ומה גם לרבותינו ז"ל שעל שמסרה דין על אברהם חסרו מחייה...

ג. על הנוגע אל אברהם, כי אשר מתה אשתו ראשונה כאילו נחרב בית המקדש בימיו.

על כן על האחד סמך הכתוב זה אל אומרו למעלה ויוגד לאברהם וכו' ובתואל ילד את רבקה, שכבר נולדה ממלאה מקומה. והוא מה שאמרו ז"ל עד שלא שקעה שמושה של שרה זרחה שמושה של רבקה. וכמו שכתבנו על ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. הנה כי מבחינה זו אין להתאבל.

וגם לא על השנים כי הנה ויהיו וכו', לומר כי גם שנשתנית הוויית חייה כי חסרו מהו, אין לה פגם מזה לומר כי לא עשתה מצות בשנים הנותרות ויחסר משלמותיה, כי הלא לא היתה צריכה אל כל תשלום שנותיה לשלמות הראוי לה, כמו שאמרו ז"ל במדרש חזית יש זוכה בשנים מועטות כבמרוכות. וזה יאמר מאה שנה ועשרים שנה וכו' ולא אמר שנה בסוף מאה ועשרים ושבע שנים, כי אם שנה בכל פרט, לומר כל פרט הוא כאילו נשלמו חייה, כי כשהשלימה מאה נשלם שלמותה. וזהו ויהיו חיי שרה מאה שנה שהוא כאילו כל הויות חיי שרה היו מאה שנה, כי במ קנתה הוויית חייה בעולם. וכן בעשרים שאחרי כן היה די במה שעשתה בהן לשלמותיה. וכן בשבע שנים שאחר הכל, ככל פרט, נמצא כאילו חייתה כל שני חיי שרה אשר היו ראויים אילו לא מסרה דין על אברהם כאילו לא חסרו דבר: (ובזה נתיישב קושיא א' ב' וגי': (א) ראוי לשים לב אל אומרו ויהיו ולא אמר ותחי שרה! (ב) וגם אומרו שנה בכל פרט ופרט! (ג) ולמה חזר וכלל שני חיי שרה?)

ועל השלישי אמר. ותמת שרה בקרית ארבע כלומר שלא עשתה מיתתה רושם כי אם לעירה ולא לבעלה (ובזה היחל יישוב קושיא ד': אומרו בקרית ארבע היא חברון למה הזכיר שני שמותיה?), אך מצד כשרותה ראוי להספידה כי הלא קרית

ארבע זו היא חברון כו', והוא כי הקרא חברון, יתכן, הוא על התחברות של מערה ההיא עם העולם העליון כנוודע אצלנו, כי היא כניסה לגן עדן הארץ. ובוה יאמר כי לכשרותה ושלמותה לא שהתה בין מותה אל ההתחברות אל גן עדן של מעלה, כי מיד נתחברה למעלה. ועל כן הזכיר השם הזה לומר כי בחינתה נתקיימה בה (ובזה נתיישב קושיא ד': אומרו בקרית ארבע היא חברון למה הזכיר שני שמותיה?).

וזהו אומרו בארץ כנען הוא מקום המיוחד לזה. (ובזה נתיישב קושיא ה': אומרו בארץ כנען כי ידוע הוא!)

הנה כי על שתי בחינות אלה אין לבכותה, לא על העדר תיקון העולם ולא על העדר תיקון לעצמה.

וגם לא על פגם הבא לאברהם שיהיה כאילו נחרב בית המקדש בימיו, כי אם שמה שויבא אברהם לא על הנוגע אליו כי אם לספוד לשרה, כי האבות הן הן המרכבה ואין להם צורך בית המקדש, כענין יהיה ה' אלהינו עמנו שיהא מרכבה עלינו, כאשר היה עם אבותינו שהם האבות. (ובזה נתיישב באופן א' קושיא ו': אומרו לשרה הוא מיותר והיה לו לומר לסופדה ולבכותה! לספוד לשרה בא למעט שלא בא לספוד על הנוגע לעצמה)

וגם לא להתאבל על העדר שלמותה רק לשרה למה שהיא שרה מפאת עצמה. כאשר חובה להתאבל על כל צדיק שנפטרה: (ובזה נתיישב באופן ב' קושיא ו': אומרו לשרה הוא מיותר והיה לו לומר לסופדה ולבכותה! לספוד לשרה בא למעט שלא בא לספוד על העדר שלמותה)

או יאמר ויהיו חיי שרה וכו'. כמאמרם ז"ל בספר הזוהר על ויקרבו ימי דוד כי הימים שהצדיק חי ועושה מצות בהם גם כי למהותם אין ממש, קונים הויה וקיום רוחני קדוש, ומתקרבים בעת למות להעיד על כל זכות הנעשה בהן. וזה יאמר ויהיו חיי שרה לומר כי קנו הויה וקיום (ובזה נתיישב באופן ב' קושיא א': ראוי לשים לב אל אומרו ויהיו ולא אמר ותחי שרה!), חיי שרה בין כללות המאה שנה בין העשרים שנה בין השבע שנים.

ושמא תאמר הלא זה יצדק בשנים שעשתה בהן מצות, אך לא ימי הקטנות, לזה אמר שני חיי שרה, לומר, כי מה שאמרת שכל הפרטים הנזכרים קנו הויה שכולל גם של קטנות, הוא על כי כללות הכל משפיע קדושה הרוב אל המיעוט של קטנות שבכללם, באופן שישוו כל שני חיי שרה (ובזה נתיישב קושיא ג': למה חזר וכלל שני חיי שרה?).

ולהיות הימים באים ומתקרבים סמוך למיתתה, על כן, קודם הזכיר מיתתה, אמר (ויהיו), ענין הוויית קיום שנותיה, לומר כי אלה חברו קרבו ויאתיו, באופן שאשה אשר אלה לה ראויה לכבוד והספד.

(כ"ד ט"ז) וַיִּבְאֶה יִצְחָק הָאֱהָלָה שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבְּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֲבָהּ וַיִּנָּחֶם יִצְחָק אֶתְרֵי אִמּוֹ:

(ז) הנה אומרו האהלה ה"א שבראש תיבה מיותרת, כי ה"א שבסוף תיבה היא במקום למ"ד בראשה!

(ח) ועוד למה יגיד לנו שהביאה האהלה? ולא היה לו לומר אלא ויקח את רבקה!

(ט) ועוד שהי' לו לאמר האהלה של שרה אמו!

(י) ועוד אומרו ויאהבה, היעלה על לב שלא יאהבנה?

(י"א) ועוד אומרו וינחם יצחק וכו', מה ענינו פה?

והנה במדרש בראשית רבה וז"ל ויביאה יצחק וכו' כל הימים שהיתה שרה קיימת היה ענן קשור על פתח אהלה, וכיון שמתה שרה פסקה, וכיון שבאת רבקה חזר אותו ענן. כל ימים שהיתה שרה קיימת היו דלתות פתוחות לרוחה, וכיון שמתה שרה פסקה אותה רוחה, וכיון שבאת רבקה חזרה אותה הרווחה. כל ימים שהיתה שרה קיימת היתה ברכה משתלחת בעיסה, וכיון שמתה פסקה אותה ברכה, כיון שבאת רבקה חזרה. כל ימים שהיתה שרה קיימת היה נר דלוק מליל שבת עד ליל שבת, וכיון שמתה פסק אותו הנר ע"כ:

(י"ב) וראוי לשים לב מה ענין ארבעה דברים הללו שנתייחדו לשרה ולרבקה?

(י"ג) מה כוונתם באמרם אותו ענן, אותה הרווחה, אותה ברכה, אותו הנר?

(י"ד) ראוי לשום לב על מה נקברו האבות הקי' ביחד עם אדם וחווה?

אך הנה כתבנו במקומו כי מה שקלקלו אדם וחווה תקנו אברהם ושרה, ואחריהם יצחק ורבקה. ומה גם לספר הזוהר כי האבות כלן יש

להן שייכות על פי הגלגול עמו כמפורש שם. ועל כן אחשוב כי נתייחדו שם בקבורה אדם והאבות (ובזה נתיישב קושיא י"ד: ראוי לשום לב על מה נקברו האבות הקי' ביחד עם אדם וחווה?). והנה על מה שקלקלה חוה, ניתן לאשה לתיקון שלש מצות, נדה חלה הדלקת הנר. והוא כמאמרם ז"ל היא כבתה נרו של עולם תדליק את הנר, היא שפכה דמו של עולם תשפך דמה ותקיים מצות נדה, היא קלקלה חלתו של עולם תפריש חלה. והוא כי הן האדם מורכב מארבעה דברים נשמה ורוח ונפש וחומר. וחווה קלקלה השלשה כי את הנשמה לא קלקלה, כי הלא היא דעת חכמי האמת כי הנשמה העליונה אינה נפגמת בעון, כי טרם יחטא אשר היא בו תסתלק מעליו. אך יופגמו בחטא השלשה הנותרים. ואת שלשתן קלקלה חווה בהחטיאה את האדם. ואחשוב כי חומרו של אדם היתה חלתו של עולם, והוא כמו שאמרו חכמינו ז"ל על פסוק ואד יעלה מן הארץ וכו' וייצר וכו', אמרו רבותינו ז"ל כאשה שמקשקשת עיסתה במים ומפרשת חלתה, כן ואד יעלה מן הארץ וכו' והשקה וכו', ומהעפר השרוי במים נטל וייצר את האדם. הנה כי עפר שממנו נברא אדם נתייחס להפרשת חלה, והוא הוראת היות מין האדם בערך כל הארץ וצאצאיה, כחלה בערך כל שאר העיסה. כי היא קדש ושאר העיסה חול, ושאינ הנאה מכל הארץ עד יברא אדם כאשר אין נהנים מהעיסה עד הפריש חלתה. ועל כן ממקום כפרתו נברא - הוא מקום המזבח כנגד שער השמים - כי שם קדושת השכינה והוא טוב הארץ, ומשם נוטל חלתו של עולם קדש לה'. והנה חווה היסבה עכירות החומר ומיתתו והפסדו, על כן תתקן במצות חלה. ועל הנפש שקלקלה אותה תתקן במצות נדה כי הדם הוא הנפש. וכנגד הרוח המאירה יותר והיא כבתה אורו תתקן בנר שבת. אך הנשמה אינה נפגמת בעון כדעת

חכמי האמת, כי בבא אדם לחטוא היא מסתלקת ועולה, ולא ידבק בידה פגם, על כן לא הוצרך תתקן רק השלש, ובתיקונן היא שבה על האדם (ובזה נתיישב קושיא י"ב: ראוי לשים לב מה ענין ארבעה דברים הללו שנתייחדו לשרה ולרבקה?).

ובזה נבא אל הענין. כי במה ששרה היא מתקנת קלקולי חוה, במה יודע, אם לא בהוראת שפע טובה וברכה, במה שכנגד הדברים, שהם תיקון, מה שקלקלה חווה.

והוא, כי כנגד החלה, היתה עיסתה מתברכת.

וכנגד הנר, היה דולק מליל שבת לליל שבת, להורות שתקנה שני הדברים.

וכנגד ענין הנדה, היו, דלתות פתוחות לרוחה. להורות:

(פירוש א'): כי טומאת זוהמת דם נידות לא היה לה (כלל).

(ומוסיף האלשיך הקי' בפי' תולדות: נולד יצחק וכו' בהשגחת נסיית, באופן שאפילו שאז פרסה נדה אחרי זקנתה אינו דם טבעי הבא מזוהמא)

או (פירוש ב'): שהיתה זהירה בה (והיה לה סיעתא דשמיא לאכול ולהאכיל לאורחים אף חולין בטהרה וכו').

(ומה שקראו המדרש) "והיו דלתות פתוחות" (כוונתם) כנגד (מה שעניני טהרת הנדה נקראין) פתחי נדה.

שאם לא כן (שהיתה טהורה) לא היתה ברכה שורה שם תוך אהלה בטומאה ההיא. ואילו (תרצה לפרש אשר הברכה) היתה (רק) בימי טהרתה (ואם כן) לא תמצא (הברכה) בימי נדותה, אך (לא כן הוא, כי מדייק המדרש) כל הימים שהיתה קיימת היו דלתות פתוחות לרוחה, כי אין זה רק להיות קדושה שרויה שמה, וזהו אומרו כל הימים שהיתה כו'. (ומבארים המפרשים: אשר מפני גודל צדקתה וטהרתה, היתה ברכה במעשי ידיה, עד כדי כך, שהיתה יכולה לקבל כל האורחים כולם

שרצו. כענין מיעוט מחזיק המרובה. משא"כ אחר מיתתה, אשר אז, לא היתה הברכה שלה שורה, באופן, אשר בדרך הטבע, לא היו כל הכנותם כולם יכולים להספיק לכל האורחים.)

ועל הנשמה שלמעלה מהכל, השורה בתיקון השלשה שנפגמו, על כן היה ענין קשור פתח אהלה. רמז אל הנשמה שעל הכל. והוא, כי ענין השכינה היה שם קשור עם הנשמה, כדרך שכינה השורה על כל שלם, ששורה על הנשמה ומתפשטת עד הנפש ועד הברש:

וגם (אע"פ) שמה שהוצרך לתקן לא היו כי אם השלש, (אעפ"כ) כשבא בעל המאמר לספר שבחה בכל ארבעת חלקיה הזכיר את ארבעתן. ובגדולה היא הנשמה העליונה היחל, ואמר שהיה לה ענין קשור כו'.

ומה שלא הובאו במאמר על הסדר, הוא כי השנים המורים על השראת קדושה, אחת על האהל (ענין) והשנית תוך האהל (דלתות פתוחות), סמך אותן יחד. וברכת עיסה ונר שהיתה ברכה בשני דברים פרטיים, ועיקרן ערב שבת, ונכרים ברכותם לעין, סמכם יחד גם הם.

ולהורות שעל זכותם היה, אמר שפסקה במותה.

ולבלתי נגוע בכבוד אברהם אמר פסק אותו, וכן אמר פסקה אותה רווחה, וכן אמר אותה ברכה, אותו הנר. לומר כי גם שלא יבצר בזכות אברהם, אך לא היה כל כך כאשר בימי שרה. ומה שפסק הוא אותו המציאות שהיה בחייה, וכשחזרה היא אותו ענין אותה רווחה כו' כאשר בימי שרה (ובזה נתיישב קושיא י"ג: מה כוונתם באמרם אותו ענין, אותה הרווחה, אותה ברכה, אותו הנר?).

והנה על פי הדברים האלה נבא אל ענין הכתוב, כי רצה יצחק לנסות את

רבקה אם תמלא מקום אמו והיא ראויה אליו, ומה גם שהיתה בת ואחות כומרים והוא עולה תמימה, על כן ויביאה יצחק האהלה לנסות אם יהיו לה מדות אמו, אם יראו בה הסימנים שהיו לאמו (ובזה נתיישב קושיא ח: למה יגיד לנו שהביאה האהלה? ולא היה לו לומר אלא ויקח את רבקה!). על כן הכניסה באהל אמו, וירא והנה שרה אמו, כי היה כאילו היא שרה אמו. (ובזה נתיישב קושיא ט: הי' לו לאמר האהלה של שרה אמו!)

וזה אפשר יכוין בה"א יתירה כי היה לו לומר אהלה! (קושיא ז'), שהוא כאומר לאהל כי ה"א בסוף תיבה במקום למ"ד בראשה נמצאת ה"א ראשונה יתירה, לרמז כי בהיותה היא תוך האהל היו באהל חמשה דברים, היא וארבעה דברים הנאמרים במאמר.

ובראותו כי כן אז ויקח אותה שהוא הנישואין.

ועדיין לא ניחם בעצם אחרי אמו כי אמר כי גודל זכות אמו גרם שבמיעוט צדקות רבקה יספיק להחזיר מה שכבר היה, כענין מדה הקרובה להמלאות שבתוספות מעט ימלא על כל גדותיו. ומה גם שכל איכות קדושה המסתלק לא יעקר לגמרי כי אם נשאר מציאותו שם.

על כן אחר שלקח אותה ונשאה, הסתכל בצניעותה ומעשיה וירא כי היא לו לאשה נאותה אליו, שעם היותו עולה תמימה היא נערכת אליו להיות לו לאשה, אז ויאהבה (ובזה נתיישב קושיא י: אומרו ויאהבה, היעלה על לב שלא יאהבנה?). וינחם וכו' (וינחם יצחק אחרי אמו כי כאשר הכניסה באהל אמו, וירא והנה שרה אמו, כי היה כאילו היא שרה אמו) מה שאין כן מתחלה (ובזה נתיישב קושיא י"א: אומרו וינחם יצחק וכו', מה ענינו פה?)

[צריך ביאור. כי למעלה בדיבור המתחיל ויהיו חיי שרה אמר: ענין קשור על פתח האהל על פתחי נדה שהיתה טהורה מהן. ואח"כ בדיבור המתחיל ויביאה יצחק אמר: כנגד ענין הנדה, היו, דלתות פתוחות לרוחה. ונראה כסותרין!]

נראה הביאור מרומז בדבריו הקי': לא הובאו במאמר על הסדר, הוא כי השנים המורים על השראת קדושה, אחת על האהל (ענין) והשנית תוך האהל (דלתות פתוחות), סמך אותן יחד. נראה מדבריו אשר הענין ודלתות פתוחות שניהם הם ענינים דומים שנים המורים על השראת קדושה. והשראת קדושה אשר הרי בכללו דלתות פתוחות, נקרא ענין.

והנה במאמר ויהיו חיי שרה אשר מבאר רק שלש חילוקי כפרת חטא עץ הדעת, וכנגדן שלש מצוות שנצטוו הנשים, על כן אינו מביא כל ארבע הברכות שמביא המדרש, ומביא רק שלש הברכות שמוזכר ברש"י (ועפ"י) מיושב ג"כ מה שמקשים על רש"י הקי' על שאינו מביא ארבע הברכות שבמדרש). על כן אל ענין דלתות פתוחות קורא האלשיך הקי' בשמו הכללי, ענין. והרי כנגד דלתות פתוחות אשר נקראין שם ענין, הוא ענין טהרת הנדה.

משא"כ אח"כ בדיבור המתחיל ויביאה יצחק אשר שם מבאר ארבעה חילוקי פגם חטא עץ הדעת, הפוגמים את ארבעת חלקי האדם, שם מביא כל ארבע הברכות שאומר המדרש, אשר שם כבר נחלק ענין השראת הקדושה לשני ענינים, א: השראת קדושת הענין שמעל האוהל, (אשר כנגד תיקון הנשמה), ב: השראת קדושת דלתות הפתוחות שבתוך האוהל, (אשר כנגד תיקון הנפש).

והנה ע"פ סוד מבואר. כי השראת קדושה קורא פה האלשיך: "ענין השכינה". הרי יש שכינה עילאה, בינה, אימא (אם), הי' עילאה שבשם הוי', אשר כנגד הנשמה. ויש שכינה תתאה, מלכות, ברתא (בת), הי' תתאה שבשם הוי', אשר כנגד הנפש. ומפליא האלשיך להסתיר הסוד בביאור פשוט הפשוט].

תמצית אלשיך הקדוש

גודל מעלות האבות והאמהות הקדושים.

ביאור ענין ד' הברכות שהיו שורים באוהל שרה ורבקה, (א) הענין (ב) הגר (ג) דלתות פתוחות (ד) בעיסה

שהם לעומת – תיקון חטא אדם הראשון שע"ז (א) נסתלקה הנשמה ונפגמו (ב) הרוח, (ג) הנפש, (ד) והגוף.

האבות תיקונו עד ששרתה עליהם השכינה

ויבאָה יצחק האהלה שרה אמו ויקח את רבקה ויהי לו לאשה ויאבה וינחם וינחם יצחק אהרי אמו:

קשה. (א) למה צריך לספר לנו שהביא את רבקה אל האוהל ?

(ב) למה מוסיף אות "ה" על תיבת אהלה ?

(ג) למה אמר האהלה שרה אמו ולא אמר האהלה של שרה אמו ?

(ד) לכאורה הי' לו לכתוב "ויקח את רבקה" לפני תיבות ויבאה יצחק האהלה ?

(ה) מה כוונת התורה להוסיף 'ותהי לו לאשה' ובפרט תיבת "לוי" ?

(ו) 'ויאבה', היעלה על הדעת שלא יאהבנה ?

(ז) 'וינחם יצחק אחרי אמו', מה ענינו פה ?

(ח) למה נקברו האבות והאמהות יחד עם אדם וחווה ?

(במדבר רבה) כל הימים שהיתה שרה קימת היה (א) ענין קשור על פתח אהלה (ב) היו דלתות פתוחות לרוחה (ג) היתה ברכה משתלחת בעיסה (ד) הי' נר דלוק מליל שבת עד ליל שבת וכיון שמתה שרה פסקו, וכיון שבאת רבקה "חזרה אותו ענין, אותה רוחה, אותה ברכה, אותו הנר".

קשה (ט) מה ענין ארבעה ברכות הנ"ל ?

(י) ולמה נתיחדו ברכות הללו לשרה ולרבקה ?

(יא) מהו כוונתו בזה שמדייק "כל הימים" שהיתה שרה קימת ?

(יב) מה כוונתם בזה שמדייקים "אותו" ענין "אותה" רווחה "אותה" ברכה "אותו" הנר ?

והענין כי איתא מחכמי אמת שהאבות והאמהות הקדושים עסקו בתיקון העולם לתקן הקלקולים שנגרמו ע"י חטא אדם הראשון, ובפרט כי האבות יש להם שייכות עם נשמת אדם הראשון ע"פ הגלגול. ועל כן נקברו ביחד (יישוב קושיא ח'), כי הרי אברהם ושרה הביאו חיים לעולם תחת אשר אדם וחווה הביאו מיתה לעולם. אלו כתוב עליהם "ונברכו בך" תחת אלו שגרמו קללה. אלו הורידו השראת השכינה תחת אלו שסילקוה. אלו עשו נפש ככתוב "את הנפש אשר עשו" תחת אלו שקלקלו הנפש. אלו האכילו וגמלו חסד לעולם ושאר ע"י גמ"ח העולם עומד תחת אלו שאכלו והאכילו מה שמביא מיתה לעולם.

שרה נלקחה שני פעמים ונשמרה לבל יוטל בה זוהמא תחת זו שהטיל בה נחש זוהמא. ואכן זו היא סיבת נסיונות שרה ורבקה בצרה גדולה שהיה להם, והוא כדי לתקן חטא חווה.

והנה גם אנו נצטוו לעסוק בתיקון הקלקול שנגרמו ע"י חטא אדם וחווה.

(א) היא כבתה נרו של עולם – תדליק את הגר. (ב) היא שפכה דמו של עולם – תשפך דמה, ותקיים מצות נדה. (ג) היא קלקלה חלתו של עולם – תפריש חלה.

הנה ענין שלש הנ"ל היא, כי האדם נעשה מארבעה דברים (א) נשמה (ב) רוח (ג) נפש (ד) גוף. והנה כל חטא ובפרט חטא אדם וחווה מקלקל שלש מהנ"ל. רוח, נפש וגוף. והנשמה אינה נפגמת כי היא מסתלקת מן האדם כשבא לחטא, והרי זה בעצמו שמסתלקת צריך תיקון להחזירה.

והנה שלש פגמים הנ"ל מרומזים במדרש: (א) "קלקלה חלתו של עולם" פירוש קלקלה גופו של אדם, כשאתו"ל "כאשה שמקשקשת עסתה במים ומפרשת חלתה, כן, וכו' מהעפר השרוי במים נטל ויצר את האדם". ולמה דימו חז"ל גופו לחלה? הטעם כי כמו שהחלה היא קודש ושאר העיסה חול ואשר על כן אין נהנין מן העיסה עד היפרש חלה כן מין האדם קודש בערך כל הארץ, וכדאיתא שאדם נברא ממקום כפרתו – דהיינו מקום המזבח – שכנגד שער השמים – טוב הארץ – מקום קדושת השכינה – משם נוטל גופו של אדם – חלתו של עולם – קודש לה'. וכיון שגרמה חווה לגשם ולעכר גופו – מתקנין אנו במצות חלה.

(ב) ואשר קלקלה נפשו אשר ה"דם" היא הנפש – מתקנין אנו במצות דם נדה.

(ג) ואשר קלקלה הרוח המאירה – והיא כבתה – מתקנין אנו בנר שבת.

(ד) ואשר גרמה שהסתלק הנשמה הנה אחרי שמתוקן הרוח נפש וגוף, הרי ממילא שבה הנשמה אל האדם.

והנה שרה ורבקה תיקנו חטא חווה, ובכדי להראות זאת ברכם השי"ת כנגד הגוף נפש רוח ונשמה (יישוב קושיא ט', וי').

(א). כנגד מה שתיקנו הגוף ע"י חלה – עסתה מתברכת.

(ב) וכנגד מה שתיקנו הנפש ע"י מצות נדה, היו דלתות האוהל פתוחות לרוחה. כי היתה ברכה שורה במעשי ידיה עד כדי כך שכל ימי חייה היתה יכולה לקבל כל האורחים (כענין מיעוט מחזיק המרובה) (יישוב קושיא י"א).

וברכה זו שרתה שם אך ורק ע"י הטהרה שהיתה שם ועל כן דייקו חז"ל לשון פתוחות לרמוז על ענין טהרתה מטומאה כי ענין טהרת נדה נקראין פתחי נדה.

וענין טהרתה היה: (באופן א') כי מאד נזהרה וזכתה להישמר מטומאת נדה עד אשר כל עניני ומאכלי הבית אף החולין היו בטוהרה.

או (באופן ב') שתיקנה חטא עין הדעת כל כך עד אשר טומאת זוהמת דם נדות לא היתה לה כלל.

(ג) וכנגד מה שתיקנו הרוח ע"י הנר, הי' דולק מליל שבת עד ליל שבת

(ד) וכיון שתיקנו שלש הנ"ל – חזרה השכינה לשרות – כנגד הנשמה – שחזרת אל האדם כשמתקן שלש הנ"ל ועל כן הי' ענין קשור על האוהל – הכולל בתוכו שלש הנ"ל הפתח הפתוח לרוחה, והנר, והעיסה כי השכינה שורה על הנשמה ומשם מתפשטת על הרוח נפש וגוף.

והנה כאשר נפטרה שרה הסתלקו ארבעה הנ"ל ותדע אשר אף על פי שפסקו על פי כן לא פסקו לגמרי כי נשאר מעין ארבע הנ"ל בזכות אברהם ועל כן (יישוב קושיא י"ב) כתב המדרש "אותו" ענין "אותה" רוחה "אותה" ברכה "אותו" הנר. להראות כבוד אברהם שרק "אותם" הדברים בדרגא ההוא פסקו במיתת שרה אבל יש חלק שנשאר בזכות אברהם, אך לא הי' כל כך כאשר בימי שרה.

והנה כאשר באה רבקה רצה יצחק אבינו לנסות אותה אם היא ראוי' אליו, דהיינו שהיא בדרגא ראויה לאמהות, שתמלא מקום אמו, (וביותר דאג ע"ז כי היתה בת ואחות כומרים לכן ובתואל), והאם ראוי' ל"עולה תמימה" כמותו על כן (יישוב קושיא א') ויבאה יצחק "האהלה" – לנסות אם יהיה לה מדות של אמו שיגרום ארבעה הברכות ב"האהל" וראה יצחק אשר אכן חזר ארבעה הנ"ל ומוזה קיבל יצחק חמש ברכות דהיינו ארבעה הנ"ל ביחד עם רבקה בעצמה וע"כ (יישוב קושיא ב') הוסיף "ה" (בג"י חמש) ל"אהלה".

ובזה שחזרו הנ"ל ראה יצחק שרבקה היא ממש (יישוב קושיא ג') "שרה אמו" וכשראה כל הנ"ל רק אז "ויקח אותה" (יישוב קושיא ד') היינו נישואין.

והנה חשש יצחק אשר אף על פי שראה צדקות של רבקה ע"י שחזרו כל הנ"ל אף על פי כן חשש שאולי רק מעט צדקות יש בה ורק אשר גודל זכות שרה גרם שאע"פ שהסתלקו ברכות הנ"ל אעפ"כ הנה כל איכות קדושה המסתלק לא יעקר לגמרי כי-אם נשאר מציאותו שם, וכמיעוט צדקות רבקה יספיק להחזיר מה שכבר היה ועדיין אולי אינה ראויה לו, ועל כן הסתכל יצחק בצניעותה וכמעשיה הטובים, הנה ראה בזה אשר מצד מעשיה בעצמה היא "לו לאשה" (יישוב קושיא ה') ראוי' אליו וזהו ותהי "לו לאשה", ועל כן דייקא אז "ויאבה" (יישוב קושיא ו') היינו מצד מעשיה שראה בה ואשר על כן ראוי' לו. כי היא ממש במדריגת אמו ולא חסר כלום מאשר בחיי אמו ועל כן (יישוב קושיא ז') וינחם יצחק אחרי אמו.

יעזור השי"ת שבזכות האבות ואמהות הק' יתוקן בשלימות חטא אדה"ר עדי נזכה לביאת גואל צדק בב"א.